

na **Jawie**
do **Indonezji**

daleko czy blisko ?

numer / ISBN 83-915539-5-x

Tom I Edukacyjnych Zeszytów Muzealnych „Na Jawie do Indonezji”

autorzy tekstów
opracowanie graficzne
fotografia
wydawca
miejsce i rok wydania
wydanie
numer ISBN
drukarnia
na okładce

Anita Czerner, Katarzyna Podyma
Anna Flaga
Anita Czerner, Piotr Flaga, Edi Sanchez
Muzeum Miejskie w Żorach
Żory 2006
pierwsze
83-915559-5-x
Poligrafia od A do Z, Andrzej Ziętek
Gliwice, tel. 602 467 386
lalka z teatru cieni, fot. Piotr Flaga

Zeszyty edukacyjne wydano przy wsparciu finansowym Ambasady Republiki Indonezji w Polsce.

patronat honorowy

Ambasada Republiki Indonezji w Polsce

Prezydent Miasta Żory

Kiedy człowiek dowiaduje się co wspólnego ma Polska z Indonezją

- Ty, coś ty taki zmachany?
- A ty, coś taki zadziorny?
- To cecha narodowa, a ty rzeczywiście nie wyglądasz najlepiej - piórka jakies zszarzałe i kolor nie ten...
- Jakbys przeleciał taki szmat drogi też nie wyglądalbys jak rajski ptak.
- Nie bądźź taki nerwowy, powiedz lepiej co cię do nas sprowadza.
- Wiesz stary, u nas najnowszym hitem jest wasza biała zima.
- A co, u was nie ma? A tak w ogóle to ty skąd? I kolory trzymasz nie tak, ale miko, że pamiętasz o naszej fladze narodowej!
- Z Indonezji, nie wiesz? Flaga jest nasza, to ty naszą na odwrot trzymasz! A jeżeli chodzi o zimę, jakby była to bym nie przeleciał...*

Indonezja jest największym państwem w Azji Południowo-Wschodniej, obok Maleszji, Brunei, Tajlandii, Wietnamu, Laosu, Kambodży i Myanmaru (dawniej Birmy). Jest też największym państwem archipelagiem* na świecie.

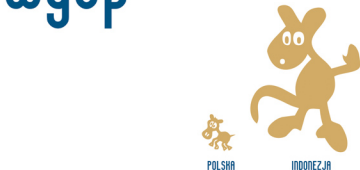
archipelag* z języka greckiego, oznacza grupę wysp charakteryzujących się pewnymi podobieństwami natury geologicznej i wspólną genezą; żeby nie było wątpliwości dialog prowadzą polski orzeł biały oraz indonezyjski złoty orzeł Garuda;

ponad **17 000** wysp

Indonezja to archipelag ponad 17 000 wysp usytuowany pomiędzy Azją i Australią, którego główne wyspy to: Sumatra, Jawa, Kalimantan*, Sulawesi (Celebes), Małe Wyspy Sundajskie (np. Bali, Flores, Timor*), Moluki (Wyspy Korzenne*), Irian Jaya*.

Indonezja jest mozaiką geograficzną i kulturową, która wynika zarówno z naturalnego podziału kraju na część zachodnią i wschodnią, jak i ukształtowania powierzchni większości wysp-gór. Zachodnia Indonezja (Sumatra, Borneo, Jawa i Bali) tworzyła kiedyś z południowo-wschodnią Azją jeden ląd zwany Sunda. Irian Jaya, czyli zachodnia część Nowej Gwinei, wraz z Australią składały się na jeden ląd zwany Sahul. Pozostałe wyspy nie miały łączności lądowej. Granica ta została zauważona przez Alfreda Russela Wallace'a, brytyjskiego podróżnika i przyrodnika, który wyznaczył ją na podstawie różnic w faunie pomiędzy dwoma sąsiadującymi ze sobą wyspami, Bali i Lombok.

Kalimantan* stanowi indonezyjską część wyspy Borneo (jednej z największych wysp na świecie), której pozostałe dwie części należą do Malezji (Sarawak) i najmniejszego, ale za to jednego z najbogatszych państw na świecie, sułtanatu Brunei;

Timor* zachodnia część wyspy należy do Indonezji, część wschodnia stanowi niepodległe państwo Timor Wschodni;

Wyspy Korzenne* nazwa nadana wyspom przez Europejczyków, którzy w XVI wieku dotarli tutaj w drodze do Indii w poszukiwaniu przypraw (korzennej); korzenie to nowozytna „lodówka”, która zapewniała dłuższą świeżość żywności, przede wszystkim mięsa; zachodnia część Papui Nowej Gwinej;

Irian Jaya*

Indonezja położona na styku dwóch płyt kontynentalnych, jest obszarem silnej aktywności wulkanicznej i sejsmicznej, tutaj też możemy spotkać się z efektem **tsunami***. Ponad 300 wulkanów, z których 1/3 jest nadal aktywna powoduje, że życie wielu Indonezyjczyków nie należy do najspokojniejszych. Zagrożenie to niesie jednakże dar w postaci czarnej, bardzo żyznej gleby wulkanicznej, szczególnie istotnej dla wyspy Jawy, która ma największą gęstość zaludnienia na świecie.

Indonezja położona jest w strefie równikowej, co oznacza, że panuje tutaj bardzo ciepły klimat równikowy, ze średnią temperaturą oscylującą w okolicach 25-30°C. Także w ciągu doby temperatura nie podlega znacznym wahaniom, w nocy nie spada poniżej 20°C, a w dzień nie przekracza 35°C. Specyficzne wypiarskie położenie powoduje, że opady są w miarę regularne, krótkotrwałe, ale za to bardzo obfite. Ich ilościę maleje z zachodu na wschód. Pomędzy majem a wrześniem do wysp indonezyjskich docierają z południowego-wschodu **tajfuny***.

Indonezja jest, obok Amazonii i Kotliny Kongo, jednym z największych na świecie obszarów porośniętych lasem równikowym, który zajmuje ponad 60% powierzchni kraju, głównie Borneo, Sumatry i regionu Irian Jaya. Część wschodnia Indonezji to także lasy zwrótnikowe, które zrzucają liście w porze suchej, a w górach Sumatry i Timoru natknąć się możemy na polacie sawann, czyli łąk.

wyspa Jawa

tsunami*

z języka japońskiego, nazwa oznacza fale portową; przyczyną większości tsunami są procesy zachodzące w wnętrzu Ziemi, gdzie ruchy magmy zmuszają płyty kontynentalne do ruchu. Taki proces można porównać do uderzenia pałeczki w skórę bębna; drganie dna morskiego wprawia w ruch znajdującą się ponad nim wodę powodując powstanie tsunami i trzęsienia ziemi.

Indonezja to wyjątkowo bogate „zoo” z niesamowitą naturalną sceną roślinną - można znaleźć tu 10% wszystkich znanych na świecie gatunków roślin, 12% gatunków ssaków, 16% gatunków gadów i płazów, 17% gatunków ptaków.

WARAN Z KOMODO gatunek gada, największa współcześnie żyjąca jaszczurka; odkryta w 1910r.; długość do 3 metrów, waga do 160 kilogramów; waran aktywny jest w dzień, noc spędza w wygrzebanych norach; poluje z zasadki, zakradając się od tyłu próbuje powalić ofiarę olbrzymim ogonem; wystarczy jednak, aby tylko ją zranił, gdyż pod wpływem zawartych w ślinie bakterii i tak po pewnym czasie umiera;

ORANGUTAN duża małpa, o bardzo długich kończynach górnych (rozstaw ramion do 225 cm) i krótkich nogach; orangutany są małpami, które niemal całe życie spędzają na drzewach; można je znaleźć jedynie w lasach deszczowych na Sumatrze i Borneo; prowadzą dzienny tryb życia, w nocy przespiają prawie 12 godzin; dzieki orangutany odwiedzają prowadzone przez ludzi sierocinice dla samotnych małp, nawiązują z nimi kontakt i prawdopodobnie pomagają im powrócić do natury;

RAJSKIE PTAKI rodzina ptaków z rzędu wróblowatych; można je spotkać na wyspie Celebes; łowione z uwagi na piękne pióra;

WYRAK (UPIÓR) przedstawiciel małpatek; występuje na Celebesie; ma największe w stosunku do wielkości ciała oczy wśród ssaków;

wulkan Borneo

tajfun*

lokalna nazwa cyklonów tropikalnych używana we wschodniej i południowo-wschodniej Azji; wiatry te osiągną prędkości do 300 kilometrów na godzinę i niosą ze sobą obfite opady deszczu;

Kiedy człowiek dowiaduje się kto, jak, dlaczego czyli życie codzienne w Indonezji

gofoto Indonesia

- Garuda, a jak tam u was w Indonezji?
- Chłopie, wznąć się w tym wszystkim trudno. Piorunąco-zabójcza mieszanka dla próbującego zrozumieć.
- A co? skądzi wam ryż?
- Nie, dodatki różnokulturowe.

Jak sznur koralu ponad **17 tysięcy wysp** indonezyjskich rozciąga się na długości prawie 5 tysięcy kilometrów*, od Oceanu Indyjskiego aż po Ocean Spokojny. I tak jak koralce, choć na jednym sznurku, jednak oddzielne, tak wyspy Indonezyjskie, choć tworzące jeden archipelag różnią się znacznie pomiędzy sobą. Specyficzna geografia kraju –

zobacz

zobacz

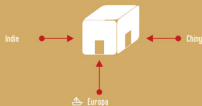
wyspiarskość, duża ilość trudno dostępnych gór, lasów i dżungli tropikalnych stały się powodem tak znacznego zróżnicowania kulturowego i językowego, a często też **izolacji kulturowej***.

Indonezja jest czwartym pod względem mieszkańców krajem świata. Zamieszkuje ją około 300 grup etnicznych i narodowości, posługujących się około 250 odrębnymi językami (razem z dialektami około 600).

*
grupa etniczna*
izolacja kulturowa*

odległość pomiędzy Lizboną a Moskwą;
zbiornowoc, która w oczach jej samej, jak i w oczach otaczających ją zbiorowoc, jest odrębna i specyficzna ze względu np. na kulturę;
ograniczenie, bądź całkowity brak kontaktu pomiędzy kulturami;
przyczyną takiej izolacji mogą być np. uwarunkowania geograficzne;

Historia Indonezji to historia wpływów i wzajemnego oddziaływania kultur Indii, Chin i Europy.

- 1 Wiara w jednego i jedyne boga – znak – złota gwiazda;
- 2 Sprawiedliwość i cywilizowana ludzkość – znak – lahcuch;
- 3 Jedność Indonezji – znak – drzewo banian;
- 4 Demokracja – znak – głowa bawołu;
- 5 Równość społeczna dla wszystkich Indonezjczyków – znak – kłos ryżu i gałązka bawelny;

zestawienie

działo w meczecie

O Indonezji rozumianej jako państwo i naród mówimy dopiero od roku 1949. Pomimo różnych dialektów i języków, różnych religii i różnicach w adacie*, szkoła, media oraz rząd popierają proces tworzenia wspólnej kultury indonezjskiej połączonej językiem bahasa indonesia.

MOTTO NARODOWE

„Bhinneka Tunggal Ika” – „Jedność w Różnorodności”

PANCASILA - PIĘĆ ZASAD - podstawowa filozofia państwa indonezjskiego, obejmująca pięć nierozłącznych i współzależnych zasad, znajdujących odzwierciedlenie w godle kraju.

Do wieku XV, zanim islam objął dominującą pozycję, wśród religii obecnych w Indonezji dominował buddyzm i hinduizm.

Nieustające wpływy kultur Indii, nastawionych pokojowo do nowych terenów indonezjskich, spowodowały wykształcenie się kultury hindujawajskiej. Z Indii przybył też do Indonezji islam, wymieszany z elementami kultur tego obszaru, poprzez co stał się łatwiej przyswajalny przez ludzi, którym nieobcy był hinduizm i buddyzm. Religie chrześcijańskie rozpowszechnili w Indonezji głównie misjonarze europejscy, którzy przybywali tutaj już od XVI wieku. Wraz z napływającymi z Chin i Azji Południowo-Wschodniej falami ludności chińskiej pojawił się w Indonezji konfucjanizm.

Pomimo tego, iż Indonezja jest największym muzułmańskim państwem na świecie (88% ludności), jest również jednym z nielicznych tak bardzo różnorodnych religijnie regionów.

adat*

niepisane prawo, które reguluje życie każdego mieszkańca we wszystkich wioskach w Indonezji.

Indonezyjczycy świętują
Nowy Rok

aż **czterokrotnie**

- Nowy Rok
- Chiński Nowy Rok
- Muzułmański Nowy Rok
- Hinduski Nowy Rok

MUZULMANIE – wyznawcy islamu

Dzięki tej różnorodności ważniejsze święta religijne uznane są jako święta narodowe, a Indonezyjczycy obchodzą je wspólnie, w ten sposób na przykład świętują Nowy Rok aż czterokrotnie.

Nowy Rok

Eid Al-Adha* (wym. /idul ada/) – święto muzułmańskie

Chiński Nowy Rok

Muzułmański Nowy Rok*

Hinduski Nowy Rok (Hari Raya Nyepi)*

Urodziny Proroka Mahometa* Wielki Piątek*

Dzień urodzin i śmierci Buddy (święto buddyjskie)*

Wniebowstąpienie Pańskie*

Wniebowzięcie NMP

Dzień Niepodległości Republiki Indonezji Proklamowanie
Niepodległości, 17 sierpnia

Dzień Wniebowstąpienia Proroka Mahometa (święto isra i miradz*)

Eid Al-Fitri* (wym. /idul fitri/) - święto muzułmańskie

Boże Narodzenie

* święta obchodzone zgodnie z kalendarzem księżycowym.

Indonezja kraj ryżu

Ryż jest podstawowym zbożem spożywanym przez wyspiarzy. W języku indonezyjskim występuje kilka nazw określających go: padi- ryż na polu ryżowym, gabah – ryż nieluskany, beras – ryż luskany oraz nasi – ryż ugotowany. Najbardziej popularne potrawy indonezyjskie, których głównym „aktorem” jest ryż, to: nasi putih – biały ugotowany ryż, nasi uduk – ryż gotowany z mlekiem kokosowym, nasi campur – ugotowany ryż z dodatkiem warzyw, mięsa albo ryby do wyboru. Nasi goreng (nasi znaczy ryż, goreng – smażony) to mieszanka ryżu i warzyw dodanych dla podkreślenia jego smaku, jest najbardziej popularnym indonezyjskim posiłkiem, którym można się pożywić o każdej porze dnia, włączając śniadanie. Nasi goreng istimewa to ryż z warzywami smażonymi i smażonym jajkiem przykrywającym całość.

pole ryżowe

nasi goreng
czyli ryż z Pratajng

warung makan - czyli bar
szybkiej obsługi

Kiedy człowiek się ukulturalnia czyli próbuje zrozumieć złotego orła

- Ale masz piękny sztycyk! Tylko jakoś taki pogięty...
- *No, no, uważaj co mówisz! Nie pogięty, ale o fałsistej formie ostrza kris, ty ignorancie.*
- *Nie denerwuj się, jeszcze ci piórka wypadną i cienko będziesz splewał. Ale kształt dziwny!*
- *A z czym ci się kojarzy... no, pomyśl, wysił się...*
- *Hm..., jakieś takie wężowate, esowate...*
- *Genialnie stary, wąż - to poprawna odpowiedź!! Indyjski naga, czyli mityczny wąż, jest źródłem pomysłu.*
- *Słuchaj to fenomenalne, w którymś z tomów przygód Pottera pojawia się nagini, też wąż. Autorka chyba ściągnęła pomysł.*
- *Faktycznie świat jest mały!!!*

Nic w Indonezji nie jest proste i czytelne dla Europejczyka, również kultura tego wyspiarskiego kraju bardziej przypomina dżunglę nie do przebycia, niż jakąś jednorodną całość. W tej układance znaleźć można elementy zaczerpnięte z kultury indyjskiej, chińskiej, europejskiej, czasami w połączeniu z elementami rodzimymi, a wszystko to wymieszane w dziwnych proporcjach tworzy mieszankę na niezłe ciasto z dużą ilością bakalii.

„Ciasto kulturowe” składa się z wielu kawałków, z których każdy opisuje pewien wybrany element świata indonezyjskiego. Wybierzemy tylko te elementy, które dla nas Europejczyków są najbardziej egzotyczne, najciekawsze, najdziwniejsze, najbardziej nieznanne.

to z Indii, to z Chin, to z Portugalii, Anglii, Holandii...

architektura

broń

bałki

teatr

muzyka

taniec

Muzyka – związana jest nierozłącznie z gamelanem, czyli orkiestrą indonezyjską, rozumianą jako zespół instrumentów i muzyków, którzy się nimi posługują. Wyraz gamel, oznaczający młotek, podpowiada, jakimi rodzajami instrumentów posługuje się gamelan i jakie instrumenty pełnią w nim zarazem rolę najważniejszą. Orkiestra gamelanowa składa się nawet z kilkudziesięciu wykonawców grających na ksylofonach, metalofonach*, bębnach i gongach.

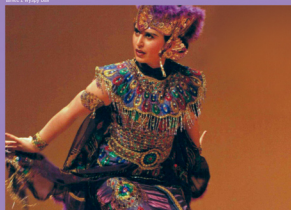
Warszawska Grupa Gamelanowa

ksylofony, metalofony* to w uproszczeniu różne rodzaje cymbalków.

Muzyka i taniec, nieodłącznie ze sobą powiązane, nie tylko opowiadają historię za pomocą osoby tancerza, ale również wprowadzają widza w stan głębokiego skupienia na jego powolnych, płynnych ruchach. Równie ważnymi elementami tańca indonezyjskiego jest kostium, makijaż oraz maski, które pozwalają na uzewnętrznienie tragizmu bądź komizmu postaci.

Widoczno: J. Kopycki / B&B

Widoczno: J. Kopycki / B&B

wystawa i wydarzenia towarzyszące czyli co się w tym czasie wydarzyło

Tom I Edukacyjnych Zeszytów Muzealnych „Na Jawie do Indonezji” jest częścią projektu kulturoznawczo-edukacyjnego „Indonezja daleka i bliska”, realizowanego przez Dział Kultur Pozaeuropejskich Muzeum Miejskiego w Zorach od 7 lutego do 7 kwietnia 2006r.

W ramach projektu Muzeum przygotowało dwie wystawy:

- „batikowym szlakiem...” ze zbiorów Muzeum Etnograficznego im. S. Udzieli w Krakowie;
- „... w słupskiej pracowni batik” ze zbiorów Słupskiej Pracowni Batiku prowadzonej przez panią Marię Hasiec;

oraz warsztaty:

- kulturowo-językowe prowadzone przez Patrycję Labus;
- batików prowadzone przez Marię Hasiec;
- taneczne prowadzone przez Jadwigę Moździerz;
- muzyczne prowadzone przez Warszawską Grupę Gamelanową.

Najmłodszych uczestników projektu Muzeum zaprosiło na wyprawę do Indonezji w „siedmiomilowych butach” z Kasią Waisman jako przewodnikiem.

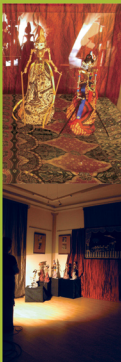
Krótki Lekcja indonezyjskiego

Język indonezyjski (Bahasa Indonesia) – jest on odmianą języka malajskiego, różniącego się od bahasa malesia zapożyczeniami z języków: jawańskiego, holenderskiego, arabskiego, portugalskiego, angielskiego i chińskiego. Zapisywany jest przy pomocy alfabetu łacińskiego. Jedną z bardziej charakterystycznych cech

tego języka jest odróżnianie wieku osoby, o której się mówi (np. kakak - starszy brat lub siostra, adik - młodszy brat lub siostra) i wyrażania wielkości poprzez powtórzenie danego słowa: buku - książka, dua buku - dwie książki, ale buku-buku - wiele książek (zapisywane często jako: buku2). Językiem, którym również możemy porozumiewać się w dużych miastach Indonezji jest język angielski.

batik orod odobana kocow haloblogi

Ya
Tidak
Terima kasih
(baniak)
Kembali
Tolong
Tolong buka buku
Silakan
Silakan masuk
Selamat datang
Ma'af
Permisi
Tidak apa-apa.
Hati-hati!
Bapak | Ibu

Selamat pagi
Selamat siang
Selamat sore
Selamat malam
Selamat jalan

Apa kabar?
Kabar baik
Siapa nama anda?
Nama saya...
Saya dari...

Bisa berbicara bahasa
Indonesia?
Saya (tidak) mengerti

Saya mau pergi
Di mana ada...?
Ke mana?
Berapa?

Yes
No/Not
Thank you
(very much)
You are welcome
Please (asking for help)
Please open the book
Please (giving permission)
Please come in
Welcome
Sorry
Excuse me
It doesn't matter
Careful
Sir/Madame

Good morning (until 11 am)
Good day (11am to 3 pm)
Good afternoon (3 to 7 pm)
Good night
Goodbye

How are you?
I am fine
What is your name?
My name is...
I am from...

Do you speak Indonesian?
I (don't) understand

I want to go...
Where is...?
Which way?
How much, how many...

tak
nie
dziękuję
bardzo
nie ma za co
proszę (o pomoc)
proszę otwórz książkę
proszę (dając zgodę)
proszę wejdz
witam
przepraszam
przepraszam
nieważne
ostrożnie
pani/pani

dzień dobry (do 11.00)
dzień dobry (od 11.00 do 15.00)
dzień dobry (od 15.00 do 19.00)
dobry wieczór
do widzenia

jak się masz?
mam się dobrze
jak masz na imię?
mam na imię...
jestem z...

czy mówisz po indonezyjsku?
(nie) rozumiem

chcę iść
gdzie jest...?
którędy?
jak dużo?

maski indonezyjskie / własność prywatna